

ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԾԻՔ

Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական պալատի կողմից թիվ ԵԴ/30092/02/20 քաղաքացիական գործով 2023 թվականի նոյեմբերի 24-ին կայացված որոշման պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերի վերաբերյալ

24.11.2023 թվական

Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական պալատը (այսուհետ՝ Վճռաբեկ դատարան), 2023 թվականի նոյեմբերի 24-ին գրավոր ընթացակարգով քննելով Հրանտ Պապյանի վճռաբեկ բողոքը ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 18.05.2022 թվականի որոշման դեմ՝ ըստ Հասմիկ Պապյանի հայցի ընդդեմ Հրանտ Պապյանի՝ առոչինչ գործարքների անվավերության հետևանքներ կիրառելու պահանջների մասին, նույն պալատի ընդհանուր թվի մեծամասնությամբ որոշել է վճռաբեկ բողոքը մերժել: ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 18.05.2022 թվականի որոշումը թողնել օրինական ուժի մեջ:

Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Էդ. Սեդրակյանս համաձայն չլինելով վերը նշված որոշման պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերի վերաբերյալ Վճռաբեկ դատարանի դատավորների մեծամասնության կարծիքի հետ, ղեկավարվելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 27-րդ հոդվածի 9-րդ և 10-րդ մասերով, շարադրում եհատուկ կարծիքն այդ մասերի վերաբերյալ:

1. Գործի դատավարական նախապատմությունը.

Դիմելով դատարան՝ Հասմիկ Պապյանը պահանջել է 18.07.2009 թվականին Երևանի Շենգավիթ վարչական շրջանի Բագրատունյաց փողոցի 17-րդ շենքի թիվ 91 և 15.12.2019 թվականին Երևանի Հերացու փողոցի 10-րդ շենքի թիվ 44 հասցեներում գտնվող գույքի վերաբերյալ կնքված շինծու առուվաճառքի պայմանագրերի նկատմամբ կիրառել առոչինչ գործարքի անվավերության հետևանքներ՝ անվավեր ճանաչել Հրանտ Պապյանի անվամբ տրված սեփականության իրավունքի գրանցման վկայականները:

Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի (այսուհետ՝ Դատարան) 28.10.2021 թվականի վճռով հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությունը բավարարվել է, և հայցը մերժվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի (այսուհետ՝ Վերաքննիչ դատարան) 18.05.2022 թվականի որոշմամբ Հասմիկ Պապյանի վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է՝ Դատարանի 28.10.2021 թվականի վճիռը բեկանվել է, և գործն ուղարկվել է նոր քննության:

Վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել Հրանտ Պապյանը (ներկայացուցիչ Արամազդ Կիվիրյան):

Վճռաբեկ բողոքի պատասխան է ներկայացրել Հասմիկ Պապյանը (ներկայացուցիչ Արմեն Պողոսյան):

2. Վճռաբեկ բողոքի հիմքը, հիմնավորումները և պահանջը.

Սույն վճռաբեկ բողոքը քննվում է հետևյալ հիմքերի սահմաններում ներքոհիշյալ հիմնավորումներով.

Վերաքննիչ դատարանը խախտել է Սահմանադրության 61-րդ և 63-րդ հոդվածները, «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին»

Եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածը, ՀՀ դատական օրենսգրքը ՀՀ սահմանադրական օրենքի 6-րդ, 8-րդ ու 9-րդ հոդվածները, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 6-9-րդ, 12-րդ, 168-րդ, 170-րդ և 380-րդ հոդվածները:

Բողոք բերած անձը նշված հիմքերի առկայությունը պատճառաբանել է հետևյալ հիմնավորումներով.

Վերաքննիչ դատարանն անտեսել է, որ հայցի հիմքի և առարկայի փոփոխություն կատարելու վերաբերյալ միջնորդությունը ներկայացվել է այն փուլում, երբ Դատարանն արդեն 22.02.2021 թվականին կայացրել էր «Հայցային վաղեմություն կիրառելու վերաբերյալ միջնորդության ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին» որոշում, իսկ այդ փուլում օրենսդիրն արգելում է հայցի հիմքի ու առարկայի փոփոխություն կատարելը: Հայցվորի կողմից հայցի հիմքը և առարկան փոփոխելու միջնորդություն ներկայացնելը հետապնդել է բացառապես հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդությունը քննարկման առարկա չդարձնելու նպատակ: Հայցվորը զրկված չի եղել մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը հայցի հիմքի և առարկայի փոփոխության վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացնելու հնարավորությունից:

Վերաքննիչ դատարանը հաշվի չի առել, որ հայցվորի կողմից ներկայացված միջնորդությունները դատարանի քննարկման առարկա չէին կարող հանդիսանալ ոչ միայն առաջնահերթության առումով, այլ նաև միջնորդության ժամկետը բաց թողնելու տեսանկյունից:

Վերոգրյալի հիման վրա բողոք բերած անձը պահանջել է բեկանել Վերաքննիչ դատարանի 18.05.2022 թվականի որոշումը և օրինական ուժ տալ Դատարանի 28.10.2021 թվականի վճռին:

2.1. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանի հիմնավորումները

Վերաքննիչ դատարանի որոշումը հիմնավոր է, քանի որ, ղեկավարվելով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 170-րդ հոդվածի 1-ին մասով, մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը՝ 07.10.2021 թվականին դատարան է ներկայացվել հայցի հիմքի ու առարկայի փոփոխություն թույլատրելու մասին միջնորդություն:

Տվյալ դեպքում գործ ունենք ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածով նախատեսված սկզբունքի հետ, որի դեպքում հակասությունը պետք է լուծվի հօգուտ սկզբունքի:

3. Վճռաբեկ բողոքի քննության համար նշանակություն ունեցող փաստերը.

Վճռաբեկ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեն հետևյալ փաստերը՝

1) Հասմիկ Պապյանը հայց է ներկայացրել Դատարան ընդդեմ Հրանտ Պապյանի՝ պահանջելով 18.07.2009 թվականին Երևանի Շենգավիթ վարչական շրջանի Բագրատունյաց փողոցի 17-րդ շենքի թիվ 91 և 15.12.2019 թվականին Երևանի Հերացու փողոցի 10-րդ շենքի թիվ 44 հասցեներում գտնվող գույքի վերաբերյալ կնքված շինծու առուվաճառքի պայմանագրերի նկատմամբ կիրառել առոչինչ գործարքի անվավերության հետևանքներ՝ անվավեր ճանաչել Հրանտ Պապյանի անվամբ տրված սեփականության իրավունքի գրանցման վկայականները:

Դատարանի 23.10.2020 թվականի որոշմամբ հայցադիմումն ընդունվել է վարույթ (հատոր 1-ին, գ.թ. 2-9, 21, 22).

2) Դատարանը 11.01.2021 թվականին որոշում է կայացրել 22.02.2021 թվականին նախնական դատական նիստ նշանակելու մասին (**հատոր 1-ին, գ.թ. 39, 40**).

3) պատասխանող Հրանտ Պապյանի ներկայացուցիչը 19.02.2021 թվականին ներկայացրել է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդություն (**հատոր 1-ին, գ.թ. 78, 79**).

4) Դատարանը 22.02.2021 թվականին որոշում է կայացրել գործին մասնակցող անձանց միջև միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին (**հատոր 1-ին, գ.թ. 83-86**).

5) 22.02.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստը հետաձգվել է, և հաջորդ նախնական դատական նիստը նշանակվել է 15.06.2021 թվականին, իսկ 15.06.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստը հետաձգվել է, ու հաջորդ նախնական դատական նիստը նշանակվել է 07.10.2021 թվականին (**հատոր 1-ին, գ.թ. 81, 82, 93-95**).

6) Հասմիկ Պապյանը 07.10.2021 թվականին Դատարան է ներկայացրել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդություն՝ պահանջելով ճանաչել իր սեփականության իրավունքը Երևանի Բագրատունյաց փողոտայի 17-րդ շենքի թիվ 91 և Երևանի Մ. Հերացու փողոցի 10-րդ շենքի թիվ 44 հասցեներում գտնվող անշարժ գույքի նկատմամբ՝ դրանց նկատմամբ դադարեցնելով Հրանտ Պապյանի սեփականության իրավունքը (**հատոր 1-ին, գ.թ. 98-103**).

7) 07.10.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստում Դատարանը որոշում է կայացրել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը «առկախելու» մասին, քանի դեռ չի անդրադարձել հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին պատասխանող Հրանտ Պապյանի միջնորդությանը, ու որոշել է այդ փուլում չքննարկել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը: (**հատոր 1-ին, գ.թ. 108-111**)

8) Դատարանը 22.02.2021 թվականին կայացրել է «Հայցային վաղեմություն կիրառելու վերաբերյալ միջնորդության ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին» որոշում: (**հատոր 1-ին, գ.թ. 83-88**)

9) Դատարանը, քննարկելով հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդությունը, գործի քննությունը հայտարարել է ավարտված՝ հայտարարելով, որ դատական ակտը կիրառարակվի 28.10.2021 թվականին (**հատոր 1-ին, գ.թ. 108-111**).

10) Դատարանը 28.10.2021 թվականին վճիռ է կայացրել հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությունը բավարարելու և հայցը մերժելու մասին (**հատոր 1-ին, գ.թ. 113-123**):

4. Հատուկ կարծիքի հիմնավորումները՝

Սույն գործի փաստերի համաձայն՝ Հասմիկ Պապյանը հայց է ներկայացրել Դատարան ընդդեմ Հրանտ Պապյանի՝ պահանջելով 18.07.2009 թվականին Երևանի Շենգավիթ վարչական շրջանի Բագրատունյաց փողոցի 17-րդ շենքի թիվ 91 և 15.12.2019 թվականին Երևանի Հերացու փողոցի 10-րդ շենքի թիվ 44 հասցեներում գտնվող գույքի վերաբերյալ կնքված շինծու առուվաճառքի պայմանագրերի նկատմամբ կիրառել առոչինչ գործարքի անվավերության հետևանքներ՝ անվավեր ճանաչել Հրանտ Պապյանի անվամբ տրված սեփականության իրավունքի գրանցման վկայականները: Դատարանի 23.10.2020 թվականի որոշմամբ հայցադիմումն ընդունվել է վարույթ:

Դատարանը 11.01.2021 թվականին որոշում է կայացրել 22.02.2021 թվականին նախնական դատական նիստ նշանակելու մասին:

Մինչ նշանակված նախնական դատական նիստը՝ 19.02.2021 թվականին, պատասխանող Հրանտ Պապյանի ներկայացուցիչը ներկայացրել է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդություն: Դատարանը 22.02.2021 թվականին որոշում է կայացրել գործին մասնակցող անձանց միջև միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին, և 22.02.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստը հետաձգել է, ու հաջորդ նախնական դատական նիստը նշանակել է 15.06.2021 թվականին: 15.06.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստը ևս հետաձգվել է, և հաջորդ նախնական դատական նիստը նշանակվել է 07.10.2021 թվականին:

Հասմիկ Պապյանը 07.10.2021 թվականին Դատարան է ներկայացրել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդություն՝ պահանջելով ճանաչել իր սեփականության իրավունքը Երևանի Բազրատունյաց պողոտայի 17-րդ շենքի թիվ 91 և Երևանի Մ. Հերացու փողոցի 10-րդ շենքի թիվ 44 հասցեներում գտնվող անշարժ գույքի նկատմամբ՝ դրանց նկատմամբ դադարեցնելով Հրանտ Պապյանի սեփականության իրավունքը: 07.10.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստում Դատարանը որոշում է կայացրել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը «առկախելու» մասին՝ պատճառաբանելով, որ դեռ չի անդրադարձել հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին պատասխանող Հրանտ Պապյանի միջնորդությանը, ու որոշել է այդ փուլում չքննարկել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը:

Դատարանը, քննարկելով հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդությունը, գործի քննությունը հայտարարել է ավարտված՝ հայտարարելով, որ դատական ակտը կիրառարակվի 28.10.2021 թվականին:

Դատարանը 28.10.2021 թվականին վճիռ է կայացրել հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությունը բավարարելու և հայցը մերժելու մասին:

Վերաքննիչ դատարանը, պատճառաբանելով, որ

- «հայցի հիմքն ու առարկան փոփոխելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացնելն այն դատավարական գործողությունն է, որի միջոցով հայցվորն իրացնում է իրեն վերապահված մեկ այլ իրավունք, դիմելով դատարանին՝ գործի քննությունը սկզբնապես ներկայացված հայցի հիմքից և (կամ) առարկայից տարբերվող այլ հիմքի և (կամ) առարկայի շրջանակներում շարունակելու համար: Նշվածից հետևում է նաև, որ դատարանը պարտավոր է հայցը քննել դրանով ներկայացված հիմքերի և առարկայի շրջանակներում, հետևաբար որոշակիորեն կաշկանդված է նաև հայցի հիմքի և առարկայի փոփոխությունը թույլատրելու արդյունքում փոփոխված հայցի շրջանակներով, հետևաբար բոլոր այն դեպքերում, երբ սահմանված կարգով և ժամկետներում ներկայացվել է հայցի հիմքի և առարկայի փոփոխության վերաբերյալ միջնորդություն, դատարանն անկախ միջնորդությունների ներկայացման հաջորդականությունից, նախևառաջ պետք է քննության առարկա դարձնի հենց այդ միջնորդությունը, քանի որ դրա լուծումն է կանխորոշում, թե որ հիմքերի և առարկայի շրջանակներում է շարունակվելու գործի քննությունը»,

- «հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդությունն ավելի վաղ ներկայացված լինելն ինքնին չէր կարող խոչընդոտ հանդիսանալ հայցի հիմքն ու առարկան փոփոխելու միջնորդությունը քննության առնելու համար, հետևաբար, դատարանի կողմից այդ միջնորդությունը չքննարկելը, կամ դրա քննարկումը հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդության քննարկման արդյունքից կախման մեջ դնելն իրավաչափ չէ և ուղղակիորեն հանգեցրել է տնօրինչականության սկզբունքի խախտմանը»,

եզրահանգել է, որ «չքննարկելով և չլուծելով հայցի հիմքն ու առարկան փոփոխելու մասին հայցվորի միջնորդությունը և մինչ այդ քննության առնելով հայցային վաղեմություն կիրառելու

միջնորդությունը, դատարանը չի կիրառել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ և 170-րդ հոդվածները և կիրառել է նույն օրենսգրքի 168-րդ հոդվածը, որը չպետք է կիրառեր, թույլ տալով դատավարական իրավունքի նորմերի այնպիսի խախտումներ, որոնք հանգեցրել են գործի սխալ լուծման, հետևաբար վերաքննիչ բողոքը հիմնավորված է ենթակա է բավարարման»:

Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է որ «(...) *Դատարանը, արձանագրային որոշում կայացնելով վերը նշված պատճառաբանությամբ հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ գրավոր միջնորդության քննարկումն «առկախելու մասին», խախտել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 152-րդ հոդվածի պահանջը, քանի որ կայացրել է նշված նորմի բովանդակությունից չբխող որոշում, այնքանով, որքանով օրենսդիրը ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 152-րդ հոդվածով նման տեսակի որոշում կայացնելու լիազորություն դատարաններին չի վերապահել: (...) Դատարանը, չքննարկելով ու չլուծելով հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ օրենքով սահմանված ժամկետում հայցվորի ներկայացրած գրավոր միջնորդությունն ու առաջնահերթություն փախկոկ ժամանակագրական առումով մինչ այդ ներկայացված հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությանը, խախտել է հայցվորի տնօրինչականության սկզբունքը՝ անտեսելով ինչպես այն հանգամանքը, որ հայցվորը գործել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով իրեն վերապահված տնօրինչականության սկզբունքի շրջանակներում ու այդ նպատակով ցանկացել է իրացնել իր դատավարական իրավունքները, այնպես էլ՝ օրենսդրի կողմից սահմանված հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությունը քննության առնելու վերը նշված ընթացակարգը»:*

Վճռաբեկ դատարանի դատավոր Էդ. Սեդրակյանս, համաձայն չլինելով վերը նշված որոշման պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերում Վճռաբեկ դատարանի դատավորների մեծամասնության արտահայտած կարծիքի հետ, շարադրում են հատուկ կարծիքս դրա վերաբերյալ:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 120-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հայցը հարուցվում է նույն օրենսգրքով սահմանված կարգով հայցադիմում ներկայացնելու միջոցով:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 121-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 5-րդ կետի համաձայն՝ հայցադիմումում պարտադիր նշվում են այն փաստերը, որոնց վրա հիմնվում են հայցապահանջները:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի 7-րդ կետի համաձայն՝ հայցադիմումում պարտադիր նշվում են պատասխանողին ուղղված նյութաիրավական պահանջը (պահանջները), իսկ մի քանի պատասխանողների դեմ հայցադիմում ներկայացնելիս հայցվորի՝ նրանցից յուրաքանչյուրին ուղղված պահանջը (պահանջները), եթե այն համիրավ չէ:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում պարզում է հայցի առարկան, հայցի փաստական և իրավական հիմքերը:

Նույն հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում պարզում է վիճելի իրավահարաբերության բնույթը, այդ թվում՝ կիրառելի իրավական նորմերը՝ չսահմանափակվելով գործին մասնակցող անձանց մատնանշած իրավական նորմերով:

Նույն հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում պարզում է՝ հայցվորը պնդում է արդյոք իր

պահանջները, պատասխանողն արդյոք ամբողջությամբ կամ մասնակի ընդունում է հայցվորի պահանջները, և գործին մասնակցող անձինք չեն ցանկանում արդյոք կնքել հաշտության համաձայնություն կամ վեճը լուծել հաշտարարության միջոցով՝ պարզաբանելով հաշտարարության էությունը:

Նույն հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում պարզում է՝ գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում է ապացուցման պարտականությունը նրանց միջև բաշխելու հարցը,

Նույն հոդվածի 1-ին մասի 13-րդ կետի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում քննում է գործի արդյունավետ քննությանն ուղղված՝ գործին մասնակցող անձանց այլ միջնորդությունները, ինչպես նաև իրականացնում է նույն օրենսգրքով նախատեսված՝ գործի արդյունավետ քննությանն ուղղված այլ գործողություններ:

«Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 168-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ գործին մասնակցող անձը կարող է վկայակոչել հայցային վաղեմության ժամկետի լրանալու փաստը մինչև գործով ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նա հիմնավորում է տվյալ փաստը մինչ այդ վկայակոչելու անհնարինությունն իրենից անկախ պատճառներով: Այդ դեպքում հայցային վաղեմության ժամկետի լրանալու փաստը կարող է վկայակոչվել ոչ ուշ, քան մինչև առաջին ատյանի դատարանում դատաքննության ավարտը:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդություն ներկայացված լինելու դեպքում դատարանը նույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-6-րդ կետերում նշված դատավարական գործողությունները կատարելուց հետո հայցային վաղեմություն կիրառելու դիմումի և դրա դեմ բերված առարկությունների հիման վրա արձանագրային որոշմամբ՝

1) որոշում է միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը.

2) գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխում է միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը.

3) գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում է նրանց կողմից ապացույցներ ներկայացնելու համար ժամկետ տրամադրելու հարցը և անհրաժեշտության դեպքում սահմանում է ապացույցներ ներկայացնելու ժամկետը.

4) իրականացնում է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության արդյունավետ քննությանն ուղղված այլ գործողություններ:

Նույն հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ նույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված գործողությունները կատարելուց հետո դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, որոշում է հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդությունը տվյալ կամ հաջորդ դատական նիստում քննելու հարցը:

Նույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու միջնորդության և դրա դեմ բերված առարկությունները քննարկելուց հետո դատարանը գործի քննությունը հայտարարում է ավարտված և հրապարակում է դատական ակտի հրապարակման ժամանակը և վայրը:

Նույն հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու հիմքերի առկայության դեպքում դատարանը վճիռ է կայացնում հայցը մերժելու մասին՝ առանց անդրադառնալու գործի այլ փաստերի հաստատմանը և գնահատմանը:

«Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ նույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-9-րդ կետերով նախատեսված

հարցերը քննարկելուց հետո առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 170-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հայցվորը հայցի առարկայի և հիմքի կամ դրանցից յուրաքանչյուրի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ ներկայացնում է գրավոր միջնորդություն մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ նույն օրենսգրքի իմաստով՝ հայցի առարկայի փոփոխությունը հայցվորի կողմից պատասխանողին ուղղված նյութափրավական պահանջն այլ պահանջով փոխարինելը, պահանջը փոփոխելը կամ լրացնելն է, այդ թվում՝ պահանջների չափն ավելացնելը կամ նվազեցնելը, որը թույլատրում է առաջին ատյանի դատարանը:

Նույն հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ նույն օրենսգրքի իմաստով՝ հայցի հիմքի փոփոխությունը հայցվորի կողմից հայցի հիմքում սկզբնապես դրված փաստերն այլ փաստերով փոխարինելն է, ինչպես նաև հայցի հիմքում դրված փաստերի շրջանակը ճշգրտելն է այն լրացնելու կամ պակասեցնելու եղանակով:

Նույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ առաջին ատյանի դատարանը հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու կամ մերժելու վերաբերյալ կայացնում է առանձին դատական ակտի ձևով որոշում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այդ միջնորդությունը քննարկվել և այն թույլատրելու կամ մերժելու վերաբերյալ որոշումը կայացվել է դատական նիստում՝ գործին մասնակցող անձանց ներկայությամբ:

Նույն հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու դեպքում դատարանն անհրաժեշտության դեպքում իրականացնում է նույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածով նախատեսված դատավարական գործողությունները:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասից բխում է, որ առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում պարտավոր է կատարել նշված իրավանորմում նախատեսված բոլոր գործողությունները: Մինչդեռ նույն օրենսգրքի 168-րդ հոդվածով օրենսդիրը նախատեսել է նշված ընդհանուր կանոնից բացառություն: Մասնավորապես՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդությունը քննության առնելու մասով նախատեսվել է հատուկ ընթացակարգ, ըստ որի՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդություն ներկայացված լինելու դեպքում դատարանը պարտավոր է կատարել միայն նույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-6-րդ կետերում նշված դատավարական գործողությունները և նշված դատավարական գործողությունները կատարելուց անմիջապես հետո պետք է անցնի հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության քննությանը՝ դրա շրջանակներում հերթականությամբ իրականացնելով բացառապես հետևյալ գործողությունները. որոշում է միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը, գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխում է միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը, գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում է նրանց կողմից ապացույցներ ներկայացնելու համար ժամկետ տրամադրելու հարցը և անհրաժեշտության դեպքում սահմանում է ապացույցներ ներկայացնելու ժամկետը, իրականացնում է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության արդյունավետ քննությանն ուղղված այլ գործողություններ: Նշված իրավակարգավորմամբ օրենսդիրը, հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության քննության ընթացքում նախատեսելով բացառապես օրենսգրքով նախատեսված որոշակի գործողությունների կատարման կարգ, ապահովել է գործերի արդյունավետ և ողջամիտ ժամկետում քննության իրականացումը:

Այսպիսով, օրենսդիրը գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելուց բացի նաև

նախատեսել է ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշման կայացման մեկ այլ տեսակ՝ այն է՝ հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը:

Անդրադառնալով հայցի առարկան և/կամ հիմքը փոփոխելու կառուցակարգին՝ հարկ եմ համարում արձանագրել՝ հայցի առարկայի և հիմքի կամ դրանցից յուրաքանչյուրի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ գրավոր միջնորդություն ներկայացնելու հայցվորի իրավասությունը սահմանափակված է ժամկետներով, մասնավորապես՝ հայցվորն այդպիսի միջնորդություն ներկայացնելու իրավազորությամբ օժտված է մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը: Օրենսդիրը նշված միջնորդության ներկայացման ժամկետի պայմանը նախատեսել է մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը՝ չմասնավորեցնելով, թե այն վերաբերելի է գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշմանը, թե հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշմանը: Նշվածից պարզ է դառնում, որ հայցի առարկայի և/կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը հայցվորն իրավասու է ներկայացնել մինչև գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը, իսկ հայցային վաղեմության ժամկետ կիրառելու միջնորդություն ներկայացված լինելու և այդ միջնորդության քննության ընթացքում մինչև հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը: Բացի այդ՝ վերը նշված իրավանորմերից նաև բխեցվում է, որ հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության քննության ընթացքում դատարանն իրավասու է իրականացնել բացառապես օրենսդրական մակարդակով որոշակիացված գործողություններ և ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-6-րդ կետերում նշված գործողությունները կատարելուց հետո նույն օրենսգրքի 168-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված դատավարական գործողությունները կատարելուց բացի դատավարական այլ գործողության՝ այդ թվում՝ հայցի հիմքի և/կամ առարկայի փոփոխության միջնորդության քննության, իրականացման իրավազորություն:

Վերը նշված իրավանորմերի վերլուծությունը համադրելով սույն գործի փաստերի նկատմամբ հարկ է նշել հետևյալը.

Մինչ նշանակված նախնական դատական նիստը՝ 19.02.2021 թվականին, պատասխանող Հրանտ Պապյանի ներկայացուցիչը ներկայացրել է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդություն:

Դատարանը 22.02.2021 թվականին կայացրել է «Հայցային վաղեմություն կիրառելու վերաբերյալ միջնորդության ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին» որոշում:

Հասմիկ Պապյանը 07.10.2021 թվականին Դատարան է ներկայացրել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդություն՝ պահանջելով ճանաչել իր սեփականության իրավունքը Երևանի Բագրատունյաց պողոտայի 17-րդ շենքի թիվ 91 և Երևանի Մ. Հերացու փողոցի 10-րդ շենքի թիվ 44 հասցեներում գտնվող անշարժ գույքի նկատմամբ՝ դրանց նկատմամբ դադարեցնելով Հրանտ Պապյանի սեփականության իրավունքը:

07.10.2021 թվականին նշանակված նախնական դատական նիստում Դատարանը որոշում է կայացրել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը «առկախելու» մասին՝ պատճառաբանելով, որ դեռ չի անդրադարձել հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին պատասխանող Հրանտ Պապյանի

միջնորդությանը, ու որոշել է այդ փուլում չքննարկել հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխություն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը:

Վերը նշված փաստերից պարզ է դառնում, որ Հասմիկ Պապյանը հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը չի ներկայացրել մինչև հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը և հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության քննության փուլում այլևս դատավարական իրավասություն չի ունեցել ներկայացնելու հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդություն:

Այսինքն, Դատարանը հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին միջնորդության քննության փուլում իրավաչափորեն քննության առարկա չի դարձրել Հասմիկ Պապյանի հայցի առարկայի և հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը:

Վերոգրյալ իրավական և փաստական հիմնավորումների համատեքստում Վերաքննիչ դատարանը թույլ է տվել դատավարական իրավունքի խախտում, այն է՝ խախտել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 168-րդ հոդվածի 2-4-րդ մասերը, 6-րդ մասը, 170-րդ հոդվածի 1-ին մասը:

Ամփոփելով՝ գտնում ենք, որ վճռաբեկ բողոքի հիմքի առկայությունը բավարար է Վերաքննիչ դատարանի դատական ակտը բեկանելու համար, քանի որ Վերաքննիչ դատարանի կողմից թույլ է տրվել դատավարական իրավունքի խախտում, որը հանգեցրել է գործի սխալ լուծման:

Հետևաբար սույն գործով անհրաժեշտ էր կիրառել ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 405-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետով սահմանված՝ վճռաբեկ բողոքը բավարարելու, վերաքննիչ դատարանի դատական ակտը բեկանելու և առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտին օրինական ուժ տալու Վճռաբեկ դատարանի լիազորությունը:

Դատավոր՝

Է.Դ. ՍԵՂՈՎԱԿՅԱՆ